

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-7

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK
MADANIYATNI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI

Shermatova Uljamol Shopulat qizi

uljamol2193@gmail.com

Tel +998996777690

Termiz davlat pedagogika instituti

“Boshlang'ich ta'lim ” kafedراسi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni takomillashtirishning pedagogik va metodik imkoniyatlari yoritilgan. Hozirgi kunda ekologik muammolarning keskinlashuvi natijasida ta'lim tizimida ekologik tarbiya va ekologik ongni shakllantirish dolzarb masalaga aylangan. Muallif boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari asosida ekologik tarbiyaning samaradorligini oshirish yo'llarini izlaydi. Maqolada o'yinli metodlar, amaliy mashg'ulotlar, darsdan tashqari faoliyat hamda innovatsion yondashuvlarning ekologik madaniyatni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qituvchilarning ushbu yo'nalishda foydalanishi mumkin bo'lgan amaliy tavsiyalar ham keltiriladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf o'quvchilari, ekologik madaniyat, ekologik tarbiya, ekologik ong, pedagogik imkoniyatlar, metodik yondashuvlar, o'yinli metodlar, amaliy mashg'ulotlar, darsdan tashqari faoliyat, innovatsion usullar, ta'lim jarayoni, o'quvchilarni tarbiyalash, ekologik faoliyat.

Аннотация: В данной статье освещаются педагогические и методические возможности совершенствования экологической культуры у учащихся начальных классов. В условиях обострения современных экологических проблем формирование экологического воспитания и экологического сознания в системе образования становится актуальной задачей. Автор рассматривает пути повышения эффективности экологического воспитания с учетом возрастных особенностей младших школьников. В статье анализируется роль игровых методов, практических занятий, внеурочной деятельности и инновационных подходов в формировании экологической культуры. Также приводятся практические рекомендации для учителей по использованию данных направлений в работе.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-7

Ключевые слова: В данной статье рассматриваются начальные классы, экологическая культура, экологическое воспитание и экологическое сознание как важные компоненты образовательного процесса. Особое внимание уделяется педагогическим возможностям и методическим подходам, включающим игровые методы и практические занятия. Анализируются внеурочная деятельность и инновационные методы, способствующие эффективному формированию экологической культуры. Процесс обучения и воспитания учащихся рассматривается в контексте экологической деятельности, направленной на развитие ответственности и бережного отношения к природе.

Abstract: This article discusses the pedagogical and methodological opportunities for improving ecological culture among primary school students. In today's context of escalating environmental problems, fostering ecological education and environmental awareness within the education system has become an urgent issue. The author explores ways to enhance the effectiveness of ecological education based on the age-specific characteristics of primary school students. The article analyzes the role of game-based methods, practical activities, extracurricular activities, and innovative approaches in shaping ecological culture. Additionally, practical recommendations for teachers on how to utilize these approaches are provided.

Key words: Primary school students, ecological culture, environmental education, environmental awareness, pedagogical opportunities, methodological approaches, game-based methods, practical activities, extracurricular activities, innovative methods, educational process, student upbringing, ecological activities.

Kirish: XXI asrda insoniyat oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri — bu ekologik muammolar hisoblanadi. Atrof-muhitning ifloslanishi, tabiiy resurslarning kamayishi, global isish va boshqa ekologik tahdidlar jamiyatning har bir a'zodan ongli va mas'uliyatli munosabatni talab qilmoqda. Bunday muammolar yechimida esa, ayniqsa, yosh avlodga ekologik madaniyatni singdirish va ularni tabiatga nisbatan ongli munosabatda bo'lishga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarda ekologik ong, madaniyat va mas'uliyatning shakllanishi uchun qulay poydevor bo'lib xizmat qiladi. Shu boisdan, aynan boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani yo'lga qo'yish va ularni ekologik faoliyatga jalb etish orqali barqaror rivojlanish g'oyalarini erta bosqichdanoq singdirish ta'lim tizimining ustuvor vazifasiga aylanmoqda. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni shakllantirish va takomillashtirishning pedagogik hamda metodik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ekologik

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-7

tarbiyada qo'llanilishi mumkin bo'lgan o'yinli metodlar, amaliy mashg'ulotlar, innovatsion yondashuvlar va darsdan tashqari faoliyat turlari yoritilib, o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar taqdim etiladi.

Bugungi kunda tabiatni muhofaza qilish, ekologik madaniyatga ega bo'lish masalalari jahon hamjamiyatining umumiy global muammosiga aylandi. Jumladan, mamlakatimizda o'tgan davr mobaynida jamiyat hayotining barcha sohalarini isloh qilish barobarida, fuqarolarga ekologik barqaror hayot sharoitini yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Ko'zlangan maqsadga erishish yo'lida ekologik ta'lim-tarbiyaning jamiyatda ma'naviy hayoti bilan aloqadorligi masalalari, shuningdek, kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida ekologik madaniyatni takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xususan, ekologik ta'lim-tarbiya inson va tabiat munosabatlarini hayotiy timsollarda aks ettirish orqali o'quvchilarning ekoma'naviy - madaniy saviyasi darajasi hamda dunyoqarashini ifodalash bilan birga inson shaxsini tarbiyalash vazifasini ham bajaradi.

Tabiatni e'zozlash, atrof-muhitni musaffo va go'zal qilish singari ekologik ta'lim-tarbiya masalalari ajdodlardan - avlodlarga, asrlardan asrlarga o'tib, boyib, sayqal topib hozirgacha davom etib kelayotgan sharqona, o'zbekona hikmatlar, tuzuklar, ta'limotlar, falsafiy qarashlar, milliy qadriyatlar, milliy udum va an'analarda o'z aksini topgan.

Ekologik madaniyat ijtimoiy tarbiyaning muhim tarkibiy qismi bo'lib, uni tashkil etish jarayonida quyidagi vazifalar hal etilishi zarur:

o'quvchilarning ta'lim jarayonida o'zlashtirgan ekologik bilimlarini yanada takomillashtirish;

ularning tabiat va atrof-muhit ekologiyasi to'g'risidagi tasavvurini boyitish;

o'quvchilarda tabiat va atrof-muhit muhofazasini ta'minlash ijtimoiy zaruriyat ekanligi to'g'risidagi e'tiqodni shakllantirish;

o'quvchilarda ekologik faoliyat ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni tarbiyalash hamda ularning tabiat va atrof-muhit muhofazasini ta'minlash jarayonida faol ishtirok etishlariga erishish.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni takomillashtirish jarayonida ularga atrof-muhit bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rgatish va tashkil etish ta'lim tizimining ustuvor masalasiga aylandi.

Yangi asrning barkamol o'quvchisi o'zida ekologik madaniyat unsurlarini namoyon eta olishi zamon talabidir. Jumladan, ekologik muvozanat - bu atrof - muhit

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-7**

to'g'risida chuqur bilimga, tabiatni asrash tuyg'usiga ega bo'lish, o'simlik va hayvonlarga nisbatan g'amxo'rlik ko'rsatish, tabiat zaxiralaridan oqilona foydalanish, ularni ko'paytirish borasida qayg'urishga qaratilgan amaliy faoliyatning yuksak ko'rsatkichidir.

Ta'kidlash joizki, o'quvchilarning atrof-muhit va tabiat bilan o'zaro munosabatlarini, psixologik jihatlarini o'rganib, ekologik muammolarni hal qilish, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish bilan bog'liq masalalarni emas, balki o'quvchilarning xulq-atvorini o'zgartirishga e'tibor qaratish lozim. Ta'bir joiz bo'lsa aytish mumkinki, ekologik inqiroz insonning yangi haqiqatga yomon moslashishi natijasidir.

Ammo o'quvchi yoshlarning bu masaladagi qarashlarini o'zgartirishdan oldin, uni ijtimoiy-psixologik faktorlarini ilmiy-amaliy jihatdan o'rganish zarur. Bu muammoni yechish ekopsixologiya va ekologik madaniyat masalasiga jiddiy e'tibor qaratishimizni taqozo etadi. Atrof-muhitda mas'uliyatli harakat qilish istagi va qobiliyati o'qituvchilardan o'quvchi shaxsini shakllanishiga, uning ehtiyojlari va motivlariga e'tibor berishni talab qiladi.

O'z navbatida o'quvchi shaxsini shakllantirish yangicha dunyoqarash, mustahkam e'tiqod, zamonaviy ideallar, qiziqishlar, moyillik hamda milliy qadriyatga vorislik hissini yuzaga keltirish va mustahkamlash asosida amalga oshadi. Bu jarayonlar har ikki tomondan ham barcha faoliyat turini ongga bo'ysundirilganligini taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Shermatova, U. (2024). Ecological Education In Primary Classes Formation Of Pedagogical Conditions Of Development. World Bulletin Of Social Sciences, 33, 49-53.
2. Shermatova, U. (2024). Ecological Education Teaching In Primary Class Methodology. Pedagogical Cluster-Journal Of Pedagogical Developments, 2(4), 97-105.
3. Uljamol Shermatova. (2023). Development Of Ecological Education In Primary Class. Open Access Repository, 9(10), 152–157.
4. Shermatova, U. (2020). The Light Of The Nights Without A Day. European Journal Of Research And Reflection In Educational Sciences Vol, 8(4).
5. Shermatova Uljamol. Improving Ecological Education Of Future Teachers On The Basis Of Conceptual Principles International Journal Of Trend In Scientific Research And Development (Ijtsrd) Volume 6 Issue 3, March-A

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-7**

6. Norbo'tayev X.B. Boshlang'ich Ta'limda Ekologik Xafvsizlik Madaniyatini Takomillashtirish. //Муаллим Ҳем Узлуксиз Билимлендириў. Илмий-Методикалык Журнал №2 Issn 2181-7138 Некис-2022. -Б. 93-97.

7. Shermatova, U. S. (2024). Boshlang 'Ich Sinf O 'Quvchilarida Ekologik Madaniyatni Rivojlantirish Xususiyatlari. *Inter Education & Global Study*, (10), 373-379.

8. Shermatova, U. S. (2024). Boshlang'ich Sinflarda Ekologik Ta'limni Rivojlantirish Metodikasi. *Inter Education & Global Study*, (4 (1)), 50-56.

9. Norbo'tayev X.B. Boshlang'ich sinflarda fanlararo ekologik tarbiya. //Zamonaviy ta'lim. - 2018. -11-son. - B. 53-58.

10. Norbo'tayev X.B. Boshlang'ich ta'limda ekologik xafvsizlik madaniyatini takomillashtirish. //Муаллим хем узлуксиз билимлендириў. Илмий-методикалык журнал №2 ISSN 2181-7138 Некис-2022. -Б. 93-97.